

Gotlands
Museum

Marie-Louise Hellqvist
Kulturmiljö
Länsstyrelsen Gotlands län

AVDELNINGEN FÖR KULTURMILJÖ
The Gotland Museum, Dept. of Cultural Heritage Management

VISBY 2016-11-03

GM dnr: 2016-165

**Rapport från arkeologisk förundersökning på Artilleriet
1:33 (Gamla A7) i del av kvarteret Sergeanten & Kv.
Signallottan samt förlängningen Greta Arwidssons väg
Visby, Gotlands region och län**

Länsstyrelsens dnr: 431-2074-16

Johan Norderäng
Per Widerström

Innehållsförteckning

Bildförteckning	2
Inledning, syfte och målsättning	3
Metod och Utförande	3
Anläggningar Sergeanten	5
Anläggningar Signallottan	6
Anläggningsbeskrivningar och sammanfattning	7
Administrativa uppgifter	8
Personal	9
Referenser	9

Bildförteckning

Fig. 1.	Undersökta ytor
Fig. 2.	Anläggningar Kv. Sergeanten
Fig. 3.	Anläggningar Kv. Signallottan

Inledning, syfte och målsättning

Förundersökningen föranleddes av att området ska exploateras genom bebyggelse. Syftet med förundersökningen var erhålla ett fullgott bedömningsunderlag för kunna beräkna kostnad och omfattning av en arkeologisk undersökning.

Metod och Utförande

Tre områden undersöktes. Kv. Signallottan, Kv. Sergeanten samt sträckan längs Greta Arwidssons väg. Vid schaktningsövervakningen längs den sist nämnda påträffades inga fornlämningar.

I kvarteren Signallottan & Sergeanten undersöktes totalt 41 schakt, i dessa grävdes tre provgropar för att klargöra kulturlagrens djup. Utöver schakten avbanades två ytor där metallkartering gjordes (KY 1 & 2). Total undersöktes 6207,2 m².

Schakt, provgropar och anläggningar mättes in med DGPS i Sweref 99 TM. Mottagningsförhållandena på platsen var mycket goda och avvikelserna ligger på cm nivå. Schaktningen utfördes av personal från Nybergs Entreprenad.

Signallottan

Schakt	Storlek m ²	Schakt	Storlek m ²
1	22,8	18	149,5
2	43,3	19	95,7
3	49,6	20	104,3
4	54,9	21	291
5	51	22	34,6
6	63,6	23	36,8
7	82,6	24	277,2
8	92,2	25	178,1
9	112,7	26	242,7
10	446	27	109,8
11	183,7	28	22,8
12	343,8	29	24,2
13	179,6	30	121,6
14	87	31	72,4
15	71,1	KY 1	591,7
16	248	KY 2	501,8
17	179	Totalt	5165,1

Sergeanten

Schakt	Storlek m ²
32	310,5
33	69,4
34	21,5
35	28
36	51,9
37	42,2
38	158,1
39	44,7
40	195
41	120,8
Totalt	1042,1

**Totalt undersökt yta
6207,2 m²**

Tab. 1. Schaktens storlek och fördelning

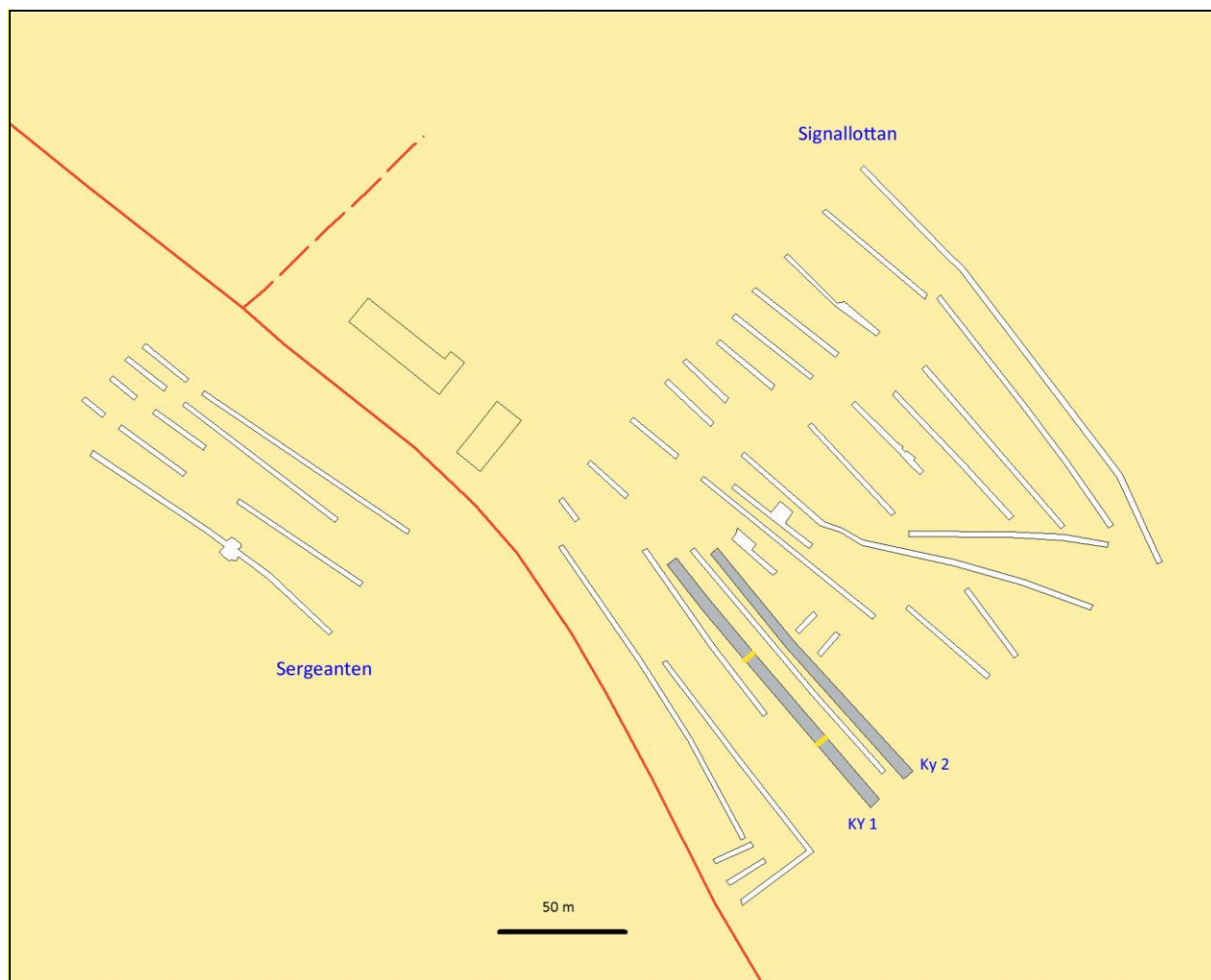

Fig. 1. Schakten i respektive kvarter, de grå ytorna har metallkarterats

Anläggningar Sergeanten

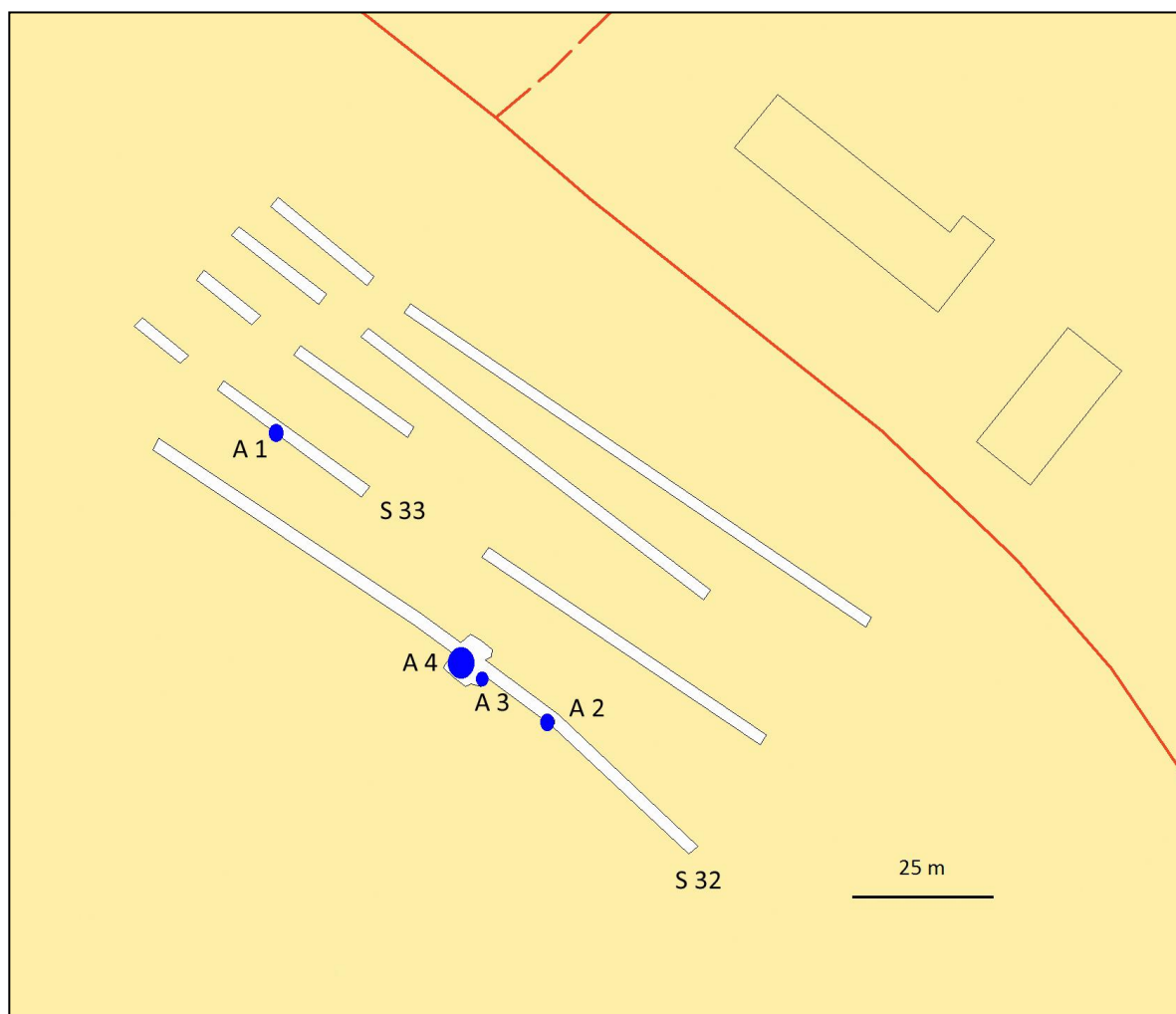

Fig. 2. Anläggningarnas läge Kv. Sergeanten

Anl.	Schakt	Typ	Mått	Djup u markyta	Beskrivning	Övrigt + föremålsfynd
1	33	mörkfärgning	0,8 m	0,3	Oval mörkfärgning i schaktkanten. 0,8 m längs med schaktet, 0,5 från schaktvägg in i schaktet.	Kol och sot
2	32	mörkfärgning	0,5	0,35	Cirkulär mörkfärgning med största delen inom schakt 32.	Sot
3	32	stensamling	4 meter	0,1	Stensamling av större stenar. Tidigare har odlingsrösen påträffats vid schaktning. Möjligt att detta är ytterligare ett.	
4	32	kokgrop	1 meter		Kokgrop med skärvig sten	

Anläggningar Signallottan

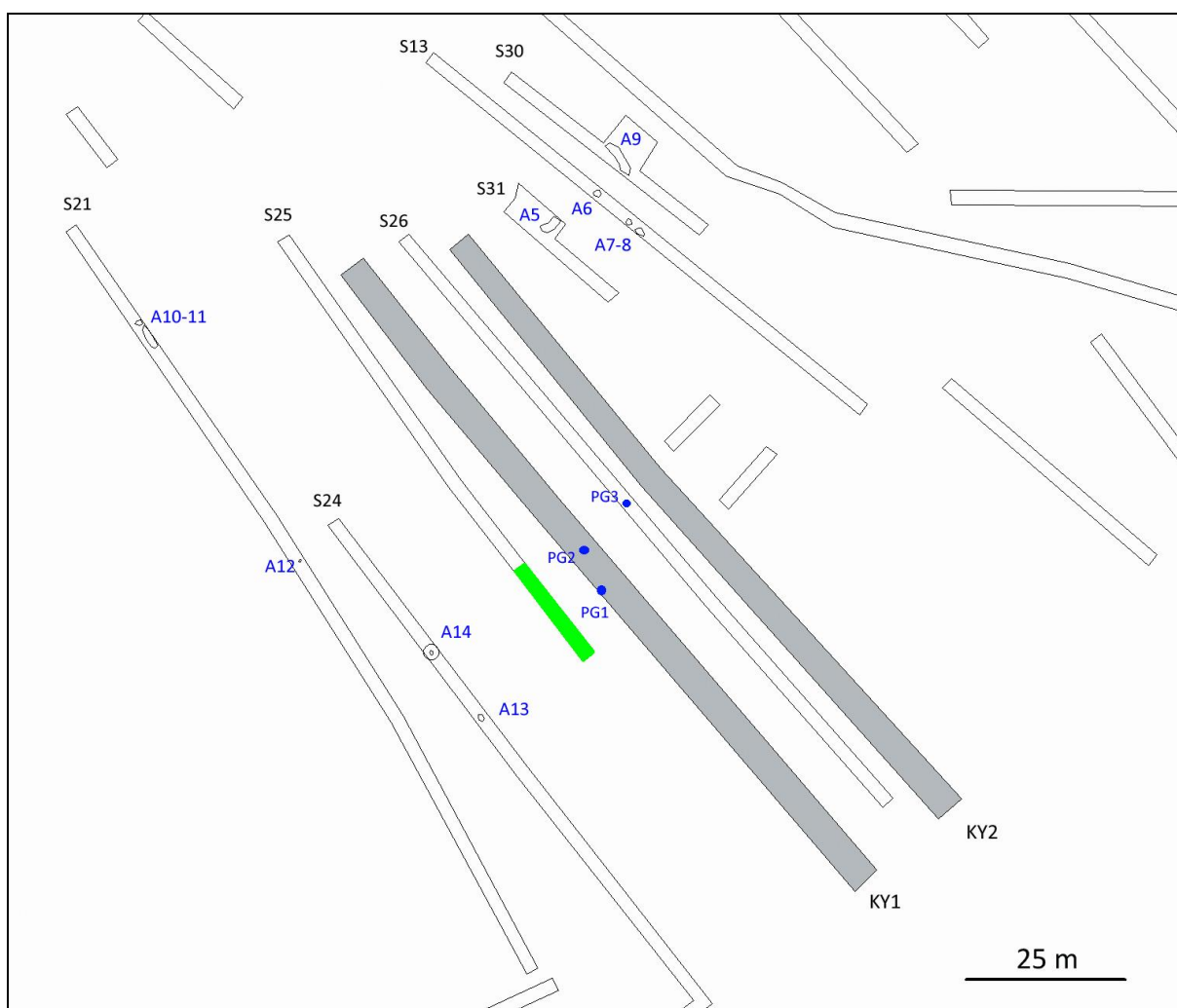

Fig.3. Anläggningarnas läge Kv. Signallottan. Grönmarkerat område i Schakt 25 finns kulturlager upp till 0,8 m.

Anl.	Schakt	Typ	Mått	Djup u markyta	Beskrivning	Övrigt + föremålsfynd
5	31	mörkfärgning	3 x 2 meter minst.	0,3 m	Oval anläggning med mörk- närmast svart- jord, sot och kolbitar. Dess utberedning är oklar då den fortsätter utanför chaktet åt norr.	Ligger i ljus lerjord som omger mörka ytan.
6	13	mörkfärgning med skärvig sten	1,5 meter	0,3	Mörk jord med skärvig sten, 0,1 meter stora. Anläggningen/mörkfärgningen är 1,5 m i diameter.	
7	13	mörkfärgning med skärvig sten	1,5 meter	0,3	Mörk jord med skärvig sten, 0,1 meter stora. Anläggningen är 1,5 m i diameter.	

Anl.	Schakt	Typ	Mått	Djup u markyta	Beskrivning	Övrigt + föremålsfynd
8	13	mörkfärgning med skärvig sten	1,5 meter	0,2	Mörk jord med skärvig sten, 01 meter stora. Anläggningen/mörkfärgningen är 1,5 m i diameter.	
9	30	mörkfärgning med skärvig sten	ca 5 meter		Förefaller vara flera platser där man eldat och som växt samman så de går i varandra.	Skärvig sten, ben, sot. Enstaka större stenar, 0,25 m och uppåt.
10	21	mörkfärgning med skärvig sten				Skärvig sten och sot. Enstaka större stenar, 0,25 m och uppåt.
11	21	mörkfärgning med skärvig sten	3 meter	0,3		Ovalt område med skärvig sten, mörk jord och grus/småsten.
12	21	stolpe	0,5 meter	0,3	Tre stenar som kan vara stödstenar till en stolpe. SV om A12 fanns ytterligare spår som kan komma från förstörda stolphål.	
13	24	Större stenar och skärviga stenar i mörk jord	1,5 meter	0,4		
14	24	stolpe	1 meter	0,3		Ett föremål av järn låg på toppen av anläggningen där den påträffades under plöjningsdjup.

Anläggningsbeskrivningar och sammanfattning

Signallottan

I schakten 24 i sydväst till 30 i nordöst förekommer anläggningar och ett omfattande kulturlager. I övre delen, från torven och ned till 0,3 meter, verkar stora ytor ha plöjts och arbetats med jordbruksredskap. I mellersta delen av schakt 24 är kulturlagret från markytan och ned till 0,5 meters djup. I sydvästra delen av schaktet är det ytterligare 0,1 meter i sin mäktighet och sträcker sig ned till 0,6 meters djup. I schakt 25 finns kulturlagrets mest omfattande tjocklek där det börjar vid markytan och sträcker sig ned ca 0,8 meter.

Provgrop 1-3

Provgrop 1 (PG1) låg i karteringsyta 1 (KY1). I området fanns mycket metallbitar, korn och fragment i marken. De är ännu inte identifierade eller kopplade till någon företeelse eller verksamhet. I marken var det svårt att identifiera några tydliga avsatta kulturlager, men man kan se att jordbruksredskap nått ca 0,3 meter ned i marken. I det övre lagret fanns stora mängder med skärvig sten, ben och även brända ben, vissa till och med hårt brända. Genom hela lagret förekom också glas, spik och eftermedeltida keramik.

Under det fanns ett lager av ren jord som var 0,05 meter. I det underliggande lagret fanns svart jord som inte rörts av plogen och som sannolikt är av stort intresse vid en kommande undersökning. 0,5 meter ned tog en ljus lerjord vid som i övre delen av lagret innehöll kolstänk. Djupare var det lagret av opåverkad lerjord.

Provgrop 2 låg nordost om PG1 i KY1. Den genomplöjda jordens tjocklek var 0,28 meter och under ett fanns ljus lerjord med inslag av kolstänk.

Provgrop 3 låg i schakt 26. Även den är inom det område på höjden som omfattas av den mycket mörka jorden. Här fanns det mörk kulturjord ned till 0,55 meter under markytan. Innehållet var som tidigare, kolsvart jord, sot och stora mängder med skärvig sten.

Metallkartering

Metallkarteringen på ytorna KY1 och 2. Gav tyvärr inget bra resultat. Större delen av ytan, inte minst i skärvstensområdet, var helt översållat av mycket små och magnetiska fragment av okänd art. Metallsökaren reagerade mycket starkt och det var svårt att urskilja signaler från andra metaller. Vad de magnetiska fragmenten kommer ifrån kan inte sägas. Kanske kommer de från metallhantering i någon form och de enorma utbredningarna både rumsligt och stratigrafiskt av skörbränd sten kanske också kan förklaras med detta.

Sergeanten

På fastigheten Sergeanten påträffades fyra anläggningar men inga kulturlager. Ett av dem förefaller vara ett odlingsröse, men det kan heller inte uteslutas att det rör sig om en grav. De andra var härdar och en kokgrop.

Administrativa uppgifter

Undersökare

Gotlands Museum, Strandgatan 14, 621 56 Visby, Tfn 0498-29 27 00, info@gotlandsmuseum.se

Ansvarig chef

Eva Selin

Avdelningschef

tfn 0702 56 96 00

eva.selin@gotlandsmuseum.se

Projektledare

Per Widerström

arkeolog

tfn 0702 53 77 72

per.widerstrom@gotlandsmuseum.se

Projektledare
Johan Norderäng
arkeolog
tfn 0704 560460
johan.norderang@gotlandsmuseum.se

Personal

Gotlands Museums personal i projektet var Per Widerström och Johan Norderäng, som upprättat undersökningsplanen och genomfört undersökningen.

Administrativa uppgifter	
Länsstyrelsens dnr	431-2047-16
Gotlands Museums dnr	2016-165
Datum för inlämnandet av undersökningsplanen	2016-08-24
KML	2 Kap. 13 §
Landskap, län och region	Gotland
Socken	Visby
Fastighet, lokal	Kv Signallottan & Sergeanten
Fornlämning	Visby 165, 207 & 219
Typ av fornlämning	Boplatsspår mm
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Orsak till undersökningen	Planering för ny verksamhet
Projektledare	Per Widerström
Uppdragsgivare	Region Gotland
Tid för undersökningen	2016-10-10/2016-11-02
Inmätningar	DGPS i Sweref 99 TM
Arkivmaterial	Förvaras på Gotlands Museums arkiv

Referensförteckning

Fornsök

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Referenser

Wickman-Nydolf, G. 2015. Boplatslämningar i kvarteret Sergeanten, Artilleriet 1:33 Visby, Gotland.
Lst Dnr: 431-2583-14